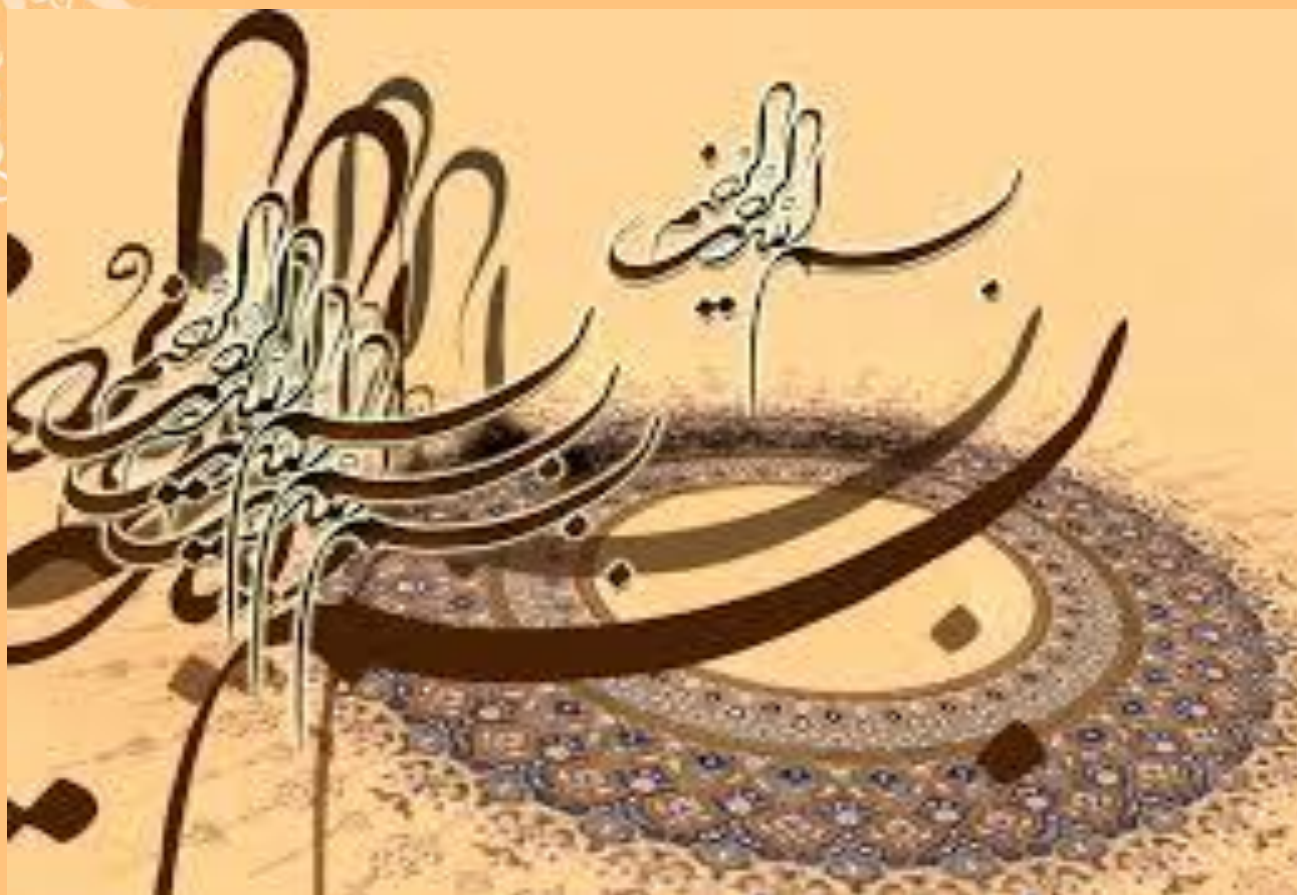

عنوان مقاله

پیامدهای روانشناختی زلزله در زنان

زینب سرحدی

مدیرگروه سلامت روان دانشگاه علوم پزشکی بهم

مقدمه

تعاریف متعددی از بلایا یا فجایع شده است، ولی می توان فاجعه یا بلایا را حادثه ای که منجر به تخریب وسیع، مرگ یا مجروح ساختن انسان ها و وارد ساختن آسیب های اجتماعی و فردی می گردد، تعریف کرد. فجایع یا بلایا بر دو دسته عمده تقسیم میشوند.

نخست حوادث طبیعی: از جمله، توفند، زلزله، ترنادو، سیل، توفان، فوران آتشفشان خشکسالی، طاعون یا آتش میباشند.

حوادث انسان ساخته: که میتوان به دلیل حوادث هسته ای یا به دلیل خطای بشر و یا کاربرد اشتباه وسایل باشد مانند سانحه های هوایی، حوادث صنعتی، شکستن سدها، فرو ریختن ساختمانها باشد. علاوه بر این اعمال تروریستی، شورش ها، گروگان گیری و خشونت های که ممکن است در وقوع بلایا یا فجایع رخ دهد

• رخداد بلایا یا فجایع چه انسان - ساخته و چه طبیعی باشند، وضعیت روانی افراد را متأثر از خود می سازد. البته یافته‌های پژوهشی متعدد نشانگر آن است که واکنشهای روان شناختی افراد نسبت به بلایای طبیعی و انسان ساخته متفاوت است در بلایای انسان ساخته همانند، بمب گذاری، تروریسم، فجایع مرتبط با فن آوری، سوانح هوایی، بازماندگان علل فاجعه را به خشونت‌ها یا خطاهای انسانی مرتبط می‌دانند، به گونه‌ای که این حوادث قابل پیش بینی بوده‌اند و در صورتیکه در وقوع بلایای طبیعی پذیرش بلایای فاجعه آسانتر است، اما در این عین حال برای برخی ممکن است پذیرش آن مشکل و ناگوار باشد. دنیا در نظر آنها نا امن می‌گردد بطوری که که هیچ کنترلی را نمی‌توان بر آن داشت

- از نظر غافلگیری و عدم پیش بینی پذیری، زلزله جایگاه نخست را در میان تمامی بلایای طبیعی به خود اختصاص داده است.

- زلزله از غم انگیزترین و مخوفترین بلایای طبیعی به شمار میآید که هرساله جان عده ی زیادی از افراد را در سراسر جهان میگیرد. کشور ایران هم به دلیل قرار گرفتن روی کمر بند زلزله یکی از زلزله خیزترین مناطق دنیا است. از مخربترین این زلزله ها، میتوان به زلزله ۱- در ناحیه ی رودبار، منجیل و لوشان خردادماه ۱۳۶۹ اشاره کرد که سبب کشتار نزدیک به ۳۵۰۰۰ نفر، مجروح شدن ۶۰۰۰۰ نفر و بی خانمانی بیش از ۵۰۰۰۰۰ نفر شد.

- ۲- همینطور زلزله ی ۵ دی ماه ۱۳۸۲ بم که آمار تلفات رسمی بیش از ۲۵۰۰۰ نفر و مجروحان حدود ۵۰۰۰۰ نفر اعلام گردید و بیش از ۱۰۰۰۰۰ نفر نیز بی خانمان شدند.

- ۳- زلزله ی زرنده که در سال ۱۳۸۳، موجب کشته شدن ۶۱۲ نفر و زلزله ی آذربایجان در سال ۱۳۹۱ بیش از ۳۰۰ کشته بر جای گذاشت .

- در این بحران طبیعی، آمار تلفات در بین زنان بیشتر از مردان است. برای مثال در زلزله ی بم، قبل از زلزله جمعیت زنان (۴۸٪) کمتر از مردان (۵۲٪) بوده، ولی میزان مرگ و میر زنان (۵۷٪/۶) بیشتر از مردان (۴۲٪/۴) بوده است. به عبارتی به ازای هفتاد و چهار نفر مرد صد نفر زن در زلزله فوت شده اند.

- همچنین در پی بررسی سه ماهه ی سازمان کمک رسانی آ کسفام که در هند، اندونزی و سریلانکا تهیه شده، مشخص شد، تعداد زنانی که در فاجعه ی سونامی در آسیا کشته شدند سه برابر بیش از مردان بودند و خیزش امواج اقیانوس در روز بیست و شش دسامبر ۲۰۰۴، به ازای هر یک مرد، جان چهار زن را گرفت. کارشناسان این مؤسسه معتقدند زنان به این علت متحمل بیشترین آسیب شدند که در زمان وقوع سونامی در خانه های خود از بچه ها مراقبت میکردند

پیامدهای زلزله بر زنان

- یافته ها حاکی از آن است که پس از وقوع زلزله مشکلات اساسی سلامت روانی در بین جمعیت آسیب پذیر بروز کرده و تا پس از گذشت مدتی برخی از آنها مرتفع شده ولی برخی از جمله اختلال استرس پس از سانحه یا (ptsd) به قوت خود باقی می ماند به طوری که بر اساس پژوهش انجام شده در این زمینه مشخص می شود که حدود ۶۱/۶٪ جامعه مورد بررسی دچار اختلالات استرس پس از سانحه شده اند که این درصد بسیار بالایی می باشد ، در عوامل زمینه ساز ptsd جنسیت نیز موثر بوده و زنان بیشتر علایم ptsd را از خود نشان داده اند با توجه به اینکه بیان احساسات توسط زنان بهتر صورت میگیرد بنابراین نشانه های افسردگی در آنها بهتر از مردان قابل تشخیص می باشد.

- در تحقیقی دیگر نشان داده شده که شدت ptsd در ۱۳ زن بعد از مداخله به صورت معنا داری کاهش یافته بود ولی متغیر فوق الذکر در مردان تغییری را نشان نداد ، ثابت ماندن این متغیر در گروه مردان در مقایسه با زنان می تواند دلیل بر تأثیر بیشتر آموزش در گروه زنان باشد.
- آثار روحی و روانی فاجعه در زنان به مراتب بیشتر از مردان بوده است در تحقیقی که پس از زلزله ۱۳ مارس ۱۹۹۲ ترکیه انجام گرفت موید این مطلب است و با توجه به مطالعات انجام شده این حالت ناشی از احساس زنان بر عدم امکان کنترل محیط اطراف خود برای نجات جان دیگران بوده است.
- در بررسی دیگری که در بهار ۱۳۸۳ در شهرستان زلزله زده بم در جمعیت ۲۱۵۰ نفری صورت گرفت نتایج حاکی از شیوع اختلالات روانی در بین جمعیت مزبور بود
- افسردگی و اضطراب در جمعیت زنان به مراتب بیشتر از مردان گزارش گردید

• یکی از مسایل مهمی که از دیدگاههای مختلف اجتماعی ، روانشناختی ، فرهنگی ، جمعیت شناختی ، سیاسی و بهداشتی مورد توجه می باشد وبه عنوان یک آسیب جدی بعد از بحرانهای طبیعی قلمداد می شود و به دلیل مسائل فرهنگی و اجتماعی کمتر مورد توجه قرار گرفته است خشونت خانگی است که عوامل زمینه ساز آن وضعیت طبقاتی ، ناکامی ، تنش ، فقر مادی ، نبود کار ومسکن مناسب ، عوامل و متغیرهای روانشناختی وجامعه شناختی و می باشد که تمام این عوامل و متغیرها در سانحه و بحران موجودیت پیدا می کند و بنابراین طبیعی است که به دنبال سانحه و بحران خشونت خانگی اتفاق بیفتد. لذا به جهت پیشگیری و کاهش سوء رفتار نسبت به زنان لازم است تا برنامه ریزی همه جانبه انجام پذیرد تا زمینه ها و عوامل مستعد کننده آن کاسته شود.

نتیجه گیری

• 1- زنان، از جمله گروههای اجتماعی هستند که میزان صدمات آسیبهای وارده بر آنها بیشتر از سایرین است چرا که هم میزان مرگ و میر آنها در زمان وقوع حادثه بیشتر از مردان است و هم قربانی آسیبهای اجتماعی میشوند. زیرا علاوه بر انجام نقش و مسئولیت مادری و پرورش فرزندان، تأمین کننده ی مخارج خانواده نیز هستند و این نقش فشارهای مضاعفی را با توجه به تضادهای بین نقش مادری و سرپرستی برای آنان ایجاد میکند

• 2- شناخت نیازها و توانمندی ها و تفاوتهای قشرهای مختلف جامعه باید در برنامه ریزیها و تصمیم گیریهای مدیریت بحران مورد توجه خاص قرار گیرد.

• ۳- با توجه به اینکه دامنه ی آسیبهای اجتماعی وارده پس از بلایا ، سالها بعد از آن حضور خواهد داشت، بنابراین انتظار میرود که به حوادث طبیعی بیشتر پرداخته به ابعاد اجتماعی حوادث خصوصا توجه شود، در این بین توجه به آسیبهای وارده بر زنان به سبب محوری که در خانواده دارند.

• ۴- با توجه به کمبود تحقیقات انجام شده در زمینه ی آسیب پذیری زنان در حوادث طبیعی، وظیفه ی هر فرد دانش پژوه و محقق این است که متناسب با رشته ی تخصصی خود گامی هرچند کوچک برای شناخت فاجعه و آسیب پذیری گروههای اجتماعی بردارد.

